

Pogovor z dr. Stojanom Sorčanom iz MVZT

Vsekakor smo se s tehtnim razlogom odločili, da za intervju izberemo dr. Stojana Sorčana, uspešnega direktorja direktorata za visoko šolstvo pri Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Republike Slovenije. Dr. Sorčan je priljubljen med sodelavci, kot takšnega ga poznajo tudi mnogi v gospodarstvu in tudi v Odboru za znanost in tehnologijo pri Obrtno-podjetniški zbornici Slovenije. Direktorat za visoko šolstvo, ki ga vodi dr. Sorčan, opravlja naloge, s katerimi zagotavlja načrtovanje, usmerjanje in financiranje dejavnosti visokega šolstva, študentskih domov in visokošolskih knjižnic. Oblikuje izhodišča in cilje politike visokega šolstva, analizira uresničevanje konkretnih ciljev, pripravljala je Nacionalni program visokega šolstva, ga spremlja in vrednoti njegove učinke, pripravlja predloge zakonskih in drugih aktov, daje soglasje k razpisu za vpis in razmestitev študijskih programov, določa, izvaja in analizira integralno financiranje visokošolskih zavodov, analizira socialno-ekonomska vprašanja študentov, opravlja strokovne naloge glede vključevanja v visokošolski prostor EU.

Ventil: Preden Vas dr. Sorčan povprašam o vašem izjemno uspešnem delu na direktoratu za visoko šolstvo, ki deluje v okviru Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Republike Slovenije, Vas prosim za kratko predstavitev Vašega osebnega poklicnega razvoja in dosedanjih dejavnosti.

Dr. Sorčan: To je pa kar težko odgovoriti, čeprav je bil moj osebni razvoj v bistvu posvečen temu, kar danes

razumemo pod pojmom družba znanja. Po izobrazbi sem namreč sociolog znanosti. Moj intelektualni interes je zatorej že od študijskih let naprej usmerjen v proučevanje in analiziranje, v zadnjem letu pa tudi v graditev specifičnih odnosov med družbo, znanostjo in tehnologijo. Ponosen sem, da sem doktoriral na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani pod mentorstvom prof. dr. Tineta Hribarja in prof. dr. Andreja Kirna na temo znanstveno-tehničnih sprememb na Slovenskem, kjer sem na primeru razvoja Instituta Jožef Stefan empirično dokazal usodno večplastno prepletenost družbenih in kognitivnih dejavnikov pri konstituiranju t. i. družbe znanja. Nadalje sem prav tako ponosen, da sem lahko v okviru SAZU in ARRS uredil dve strokovni knjigi o slovenskem razvoju raziskovalno-razvojne dejavnosti v devetdesetih letih in primerjalno analizirano znanstveno-raziskovalne dejav-

nosti v Sloveniji. In ne nazadnje sem zelo ponosen, da me je bivši minister Gregor Golobič zaprosil, da ob odhodu v pokoj nadomestim mag. Majdo Širok v direktoratu za visoko šolstvo na MVZT ter da sem lahko sodeloval pri pisanju in sprejemanju Nacionalnega programa visokega šolstva 2011–2020.

Ventil: Glede na Vaše mnogoštevilne zadolžitve na MVZT nas zanima, kako bi opisali svoje delo in na kaj ste kot direktor direktorata za visoko šolstvo danes najbolj ponosni?

Dr. Sorčan: Moje delo v tej funkciji je zelo raznovrstno, kot so seveda tudi naloge našega direktorata. Poleg tega, da proračunsko financiramo visokošolsko dejavnost v Sloveniji (270 milijonov), je naša ključna skrb namenjena izvajanju ciljev in ukrepov NPVŠ 2011–2020, kar pomeni predvsem zagotavljanje ustreznih zakonskih in sistemskih pogojev za kakovosten in mednarodno primerljiv razvoj našega visokega šolstva. To je naše najpomembnejše poslanstvo. Spremembe visokošolskega sistema, kot so zapisane v sprejetem NPVŠ, so nujne. Brez njih ne bomo ustvarili družbe znanja, povečali produktivnosti gospodarstva in zvišali kvalitete našega življenja ter ohranili našega naravnega okolja. Ključne spremembe se morajo zgoditi v tri-

Dr. Stojan Sorčan, direktor direktorata za visoko šolstvo pri MVZT

Dr. Stojan Sorčan na okrogli mizi o politehnikah 18. 3. 2011 v Grand hotelu Primus na Ptujju (foto:OZS)

kojniku znanja, ki povezuje univerzo z družbo, predvsem z gospodarstvom in raziskovalnimi inštituti. To je naš ključni izziv in izjemna strateško razvojna priložnost. Žal se tega ne zavedamo dovolj. Namesto nujnih sprememb vztrajamo na ohranjanju obstoječega, in sicer od univerz, zasebnih visokošolskih zavodov, sindikatov, pa tudi gospodarstva in politike. Zato sem izjemno ponosen na nedavno sprejeti NPVŠ, ki je uspel postaviti drzne cilje in ukrepe na poti v družbo znanja.

Ventil: *Kakšne spomine imate na čas, ko ste bili zaposleni še na ARRS?*

Dr. Sorčan: ARRS je postala ugledna, mednarodno prepoznavna, učinkovita in močna institucija na področju znanstvenoraziskovalne dejavnosti v Sloveniji. Pod taktirko direktorja dr. Francija Demšarja je zaslužna za dvig mednarodnih standardov kvalitete znanstvenega raziskovanja, ki izjemno raste, kar smo večkrat tudi empirično dokazali. Vendar pa ARRS deli usodo vseh institucij znanja v Sloveniji. Premalo je vpeta v kreiranje in izvajanje trikotnika znanja, a ne po lastni zaslugi. Znanstveno raziskovanje je v Sloveniji preveč ločeno od visokošolske dejavnosti kakor tudi od razvoja gospodarstva. Absurdno je, da je naš sistem tako ločen in nepovezan, da mora vsak univerzitetni profesor za svoje znanstvenoraziskovalno delo kandidirati na javnih razpisih, kakor je še bolj absurdno, da izjemne raziskovalke in raziskovalci

na javnih raziskovalnih inštitutih ne predavajo študentkam in študentom. Tudi povezanost znanstvenega raziskovanja z aktualnimi izzivi slovenske družbe je premajhna. Preveč delamo vsak zase in premalo skupaj.

Ventil: *Če nekako analiziram Vašo prehojeno pot, se mi vseeno poraja vprašanje, zakaj ste se odločili za službo na MVZT?*

Dr. Sorčan: Predvsem zaradi vsega zgoraj povedanega. V ministru Gregorju Golobiču in ekipi na MVZT sem videl možnost sprememb, o katerih sem govoril prej. Pisanje in javna razprava o NPVŠ je pokazala, da je potrebno visokošolsko in raziskovalnorazvojno politiko intelektualno razgibati in vztrajati pri začrtanih spremembah. To je za moj sociološki profil izjemno atraktivno.

Ventil: *Kako bi sami ocenili Vaše delo v funkciji direktorja direktorata za visoko šolstvo pri MVZT?*

Dr. Sorčan: Menim, da je Državni

zbor sprejel izjemno dober dokument NPVŠ, v katerega smo vložili ogromno truda in napora. Veseli me, da je ta dokument danes celovito združen tudi z dokumentom RISS v enotno publikacijo, ki se imenuje »Drzna Slovenija«. Verjamem, da imamo zdaj dober dokument in veliko možnosti in razlogov, da ga uresničimo. Žal je zmanjkalo politične energije, ki je pri uresničevanju tako kompleksnih sprememb izjemno potrebna, že zaradi dobrega vzdušja in zaupanja v vizijo, ki jo predstavlja politika. Pred nami je priprava novega zakona o visokem šolstvu, ki naj bi normativno uredil uresničevanje zapisanih ciljev, zlasti financiranja, okrepljene avtonomije ter družbene in mednarodne vpetosti visokošolskih zavodov v Sloveniji. Tu se lotevamo pomembnih tem, tudi strukturnih, ki bodo terjale dogovore in usklajenost med vsemi ključnimi akterji, od univerz, sindikatov, gospodarstva in nenazadnje tudi politike, kar pa je v sedanjih družbenih razmerah, ko najraje vsi nasprotujemo vsemu, izjemno težko doseči.

Ventil: *Ali nam lahko na kratko predstavite svoje videnje povezovanja gospodarstva in znanosti oz. ali je po Vašem mnenju tega v Sloveniji dovolj? Kaj mislite, da bi bilo ključnega pomena za uspešen razvoj našega gospodarstva?*

Dr. Sorčan: Povezovanje gospodarstva in znanosti je izjemno zapleten

Utrip s srečanja gospodarstva in znanosti in okrogle mize o politehnikah (foto: OZS)

Izjemen obisk 7. Nanotehnoškega dne (253 udeležencev), ki se je zaključil z okroglo mizo o politehnikah. Organizirala sta jo OZS in direktorat za visoko šolstvo pri MVZT (foto: OZS).

in kompleksen problem. Prepričan sem, da Slovenija potrebuje še veliko več povezovanja, kot ga je bilo doslej. Pohvalil bi vaš odbor za znanost in tehnologijo, ki deluje pri OZS, da ste se intenzivno in sistematično lotili povezovanja gospodarstva in znanosti in da zelo učinkovito prenašate novo znanje in nove tehnologije še zlasti v mala in mikro podjetja. NPVŠ govori o tem na različnih mestih. Izboljšanje medinstitucionalnega in medsektorskega sodelovanja je predpogoj za ustvarjanje sodobne družbe znanja. To je na občni, deklarativni ravni seveda razumljivo. Težje je pri uresničevanju tega, saj slovenski visokošolski in raziskovalnorazvojni sistem delujeta neintegrirajoče. Po drugi strani pa sta oba sistema premalo diferencirana glede na različne družbene vloge, ki naj bi jih opravljala. Če poteka pri raziskovalnorazvojni dejavnosti ta ločnica med znanostjo in tehnologijo, potem je na visokem šolstvu ta ločnica med univerzitetnimi in strokovnimi študijskimi programi. Vsi vemo, da je razločevanje enega in drugega ključno za uspešen razvoj podsistemov, a dejansko v Sloveniji tega razločevanja ni. Tako kot je tehnologija utopljena v znanosti, so strokovni študijski programi utopljeni v univerzitetnih. Njihova institucionalna razločitev je zato ključna za uspeh enega in dru-

gega. V NPVŠ smo zato zapisali, da je potrebna vsebinska, izvedbena in organizacijska ločitev strokovnega in univerzitetnega študija na prvi študijski stopnji. V tem kontekstu naj bi novi zakon omogočil ustanavljanje politehnik, ki bodo izvajale strokovne študijske programe.

Ventil: Kako bi Vi na kratko opisali politehniko in kako bi po Vašem mnenju te lahko bile uspešne tudi v Sloveniji?

Dr. Sorčan: Drugi ukrep NPVŠ pravi, da je potrebno na novo opredeliti binarnost, se pravi ločiti univerzitetne in strokovne študijske programe. »Za izvajanje strokovnih študijskih programov bo treba zagotoviti izobraževalni proces, ki bo temeljil predvsem na zagotavljanju strokovnih kompetenc diplomantov ob doseganju zahtevanih učnih izidov, ki bodo izhajali iz nacionalnega ogrodja kvalifikacij, in na trajnejšem sodelovanju s potencialnimi uporabniki njihovega znanja, zlasti z gospodarstvom, ter na potrebah regije, v kateri delujejo. Način strokovnega poučevanja bo usmerjen v pridobivanje strokovnega znanja in veščin ter v sposobnost uporabe znanja v različnih okoljih, kurikulum pa bo vključeval praktično usposabljanje, ki bo moralo biti vnaprej zagotovljeno.

Najmanj 50 % kadra, ki bo poučeval na strokovnih programih, bo moralo imeti vsaj triletno delovno izkušnjo iz neakademskega sveta oziroma iz gospodarstva ali negospodarstva.«

Ventil: Kako bi Vi ocenili okroglo mizo, ki smo jo o politehnikah organizirali po 7. Nanotehnoškem dnevu na Ptuj?

Dr. Sorčan: Moje mnenje je, da je bil dogodek izjemno uspešen in organiziran ob pravem času, ko sta bila v javni razpravi RISS in NPVŠ. Dogodek je bil tudi medijsko dobro pokrit in gostili smo eminentne predstavnike iz gospodarstva, akademsko-znanstvene sfere ter lokalnega okolja. Okrogla miza je potrdila programsko izhodišča NPVŠ, da je potrebno razločiti univerzitetne in strokovne študijske programe in da se morajo slednji oblikovati in razvijati z roko v roki z gospodarstvom in potrebami regije. V Ljubljani je takšno tezo težko sprejeti, na Ptuj pa se je slišala kot razvojni imperativ. V tem kontekstu je bila okrogla miza izjemno poučna.

Ventil: Ali nam lahko za zaključek, dr. Sorčan, še zaupate, kakšni so Vaši načrti za naprej?

Dr. Sorčan: NPVŠ nam nalaga pravo novega zakona o visokem šolstvu, ki bo moral zelo modro določiti pogoje modernejšega financiranja in upravljanja visokega šolstva v Sloveniji. Z njim bomo morali ohraniti in zagotoviti večjo avtonomijo visokošolskih institucij, zlasti univerze, povečati njihovo kakovost in odgovornost, spodbuditi raznolikost in različnost visokošolskega sistema, okrepiti vpetost v domače družbeno in zlasti gospodarsko okolje kakor tudi v mednarodno okolje ter subtilno zavarovati socialno dimenzijo visokošolskega študija v Sloveniji.

Ventil: Hvala za Vaše odgovore in nadvse zanimive informacije. Želimo Vam še veliko uspehov pri Vašem delu!

Janez Škrlec, inženir mehatronike
Obrtna podjetniška zbornica Slovenije